

Rusznay I.

SZIGORUAN BIZALMAS!

A Magyar Tudományos Akadémia 1953. április 30.-án
d.e. 11 órakor megtartott 5.sz. elnökségi ülésének

j e g y z ő k ö n y v e

Jelen voltak: Rusznay István elnök, Osztrovszki György mb.főtítkár,
Ligeti Lajos alelnök,

Alexits György, Hevesi Gyula, Lukács György,
Novobátsky Károly, Straub F. Brunó elnökségi tagok,
Németh Gyula, Fogarasi Béla, Riesz Frigyes, Soó Rezső,
id. Issekutz Béla, Schulek Elemér, Manninger Rezső
osztályelnökök.

Kimentették magukat: Gombás Pál alelnök, Molnár Erik, Erdey-Gruz Tibor
elnökségi tagok, Mihailich Győző osztályelnök.

Meghívott valamennyi napirendi ponthoz: Juhász István szervezési
főcsoportvezető,

2. napirendi ponthoz: Hetényi Géza, Babics Antal, Petényi Géza
osztályvezetőségi tagok, Szörényi Imre, a MTA
Biokémiai Intézet vezetője, Falk Judit szaktitkár.

3. napirendi ponthoz: Jánossy Lajos, Kovács István a III. Osztály Vezetősé-
gének tagjai, Rényi Alfréd osztálytitkár,
Tarján Imre, a Fizikus Bizottság titkára.

N a p i r e n d :

I. Főtítkári beszámoló az elmúlt havi munkáról.

II. Az Orvosi Tudományok Osztálya és a Biokémiai Intézet munkájának
megvitatása. Törő Imre,

Előadó: az V. Osztály titkára.

III. A fizika 1953 és 1954 évi részletes és a második ötéves tervre
vonatkozó perspektivikus kutatási terve.

Előadó: Tarján Imre,
a Fizikus Bizottság titkára.

IV. Egyebek:

a./ Közvetmechanikai kutatások kiszélesítése.

b./ A Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottság 1953 évi tervmódosító
javaslatai.

c./ Elnökségi bizottságokban beállott személyi változások.

Rusznay István elnök üdvözli az Elnökség megjelent tagjait és az
ülést megnyitja.

Napirend előtt bejelenti, hogy a legutóbbi elnökségi ülés jegyző-
könyvéből kimaradt, hogy Gombás Pál alelnök kimentette magát. Kéri,
hogy ezt pótlólag a jegyzőkönyv tüntesse fel.

./.

I.

Rusznyák István elnök felkéri Osztrovszki György mb. főtítkár, hogy a március havi munkáról szóló beszámolóját tartsa meg.

Osztrovszki György mb. főtítkár az alábbiakban számol be a március hónapban végzett munkáról.

- a./ Az osztályok foglalkoztak a második ötéves tudományos terv főbb irányvonalainak megállapításával /III.,IV.,VII.,VIII.Osztály/ és az így elkészített tervezetet megküldték az Országos Tervhivatalnak.
- b./ Megtörtént a Magyar Tudományos Akadémia 1953 évi tudományos tervének jóváhagyása. A jóváhagyott tematikai tervről kiértesítettük az intézeteket.
- c./ A természetátalakító tervek kidolgozásának sikeres végrehajtása érdekében az Elnökség komplex bizottság létrehozását készítette elő.
- d./ A biológiai kutatás szervezeti kérdéseinek tisztázása érdekében a IV.,V. és VIII. Osztállyal, valamint külső szervekkel megbeszélés folytatott az Elnökség.
- e./ Az Akadémia Hivatalában megszerveztük a titkos ügykezelést.
- f./ Március havi kiküldetéseink:

Mészáros István kulturegyezmény keretében Bulgáriába utazott kétéhetes tanulmányutra, a mesterséges megtermékenyítés tanulmányozására.

Kovács Károly Pál Bulgáriába utazott, ahol egy műszaki konferencián vett részt.

Jánossy Lajos és Kónya Albert a Német Demokratikus Köztársaságba utaztak és résztvettek a berlini Fizikus Kongresszuson.

Németh Gyula és Bognár Rezső Bulgáriába utaztak, hogy székfoglalójukat a Bolgár Tudományos Akadémián megtarthassák.

Straub F.Brunó kulturegyezmény keretében Lengyelországba utazott előadások tartására és tapasztalatcsere céljából.

- g./ Március havi külföldi vendégeink.

Megérkezett Karol Cerny, a csehszlovák kulturegyezmény keretében 4 hónapos tanulmányutra.

NDK-ból megérkezett Alfons Steiniger jogász előadások tartására és tapasztalatcsere a kulturegyezmény keretében.

- h./ Március hónapban a legfontosabb felolvasó-és vitaülések a következők voltak:

I. Osztály rendezésében Trencsényi-Waldapfel Imre akadémikus "A nyelv-és irodalomtudomány feladatairól a SzKP XIX.Kongresszusa után" c. előadása.

Marx évforduló megünneplése a II. Osztály rendezésében.

Alfons Steiniger professzor: "Marx harca a feudális reakció jogi szemlélete ellen" c. előadása.

A hazai alkalmazott matematikai kutatások megvitatása a III.Osztály rendezésében.

A VI. Osztály rendezésében Pogány Frigyes "A lengyelországi műemlék helyreállítás módszereiről és azok tanulságai magyar vonatkozásban", Neugebauer Tibor: "A ferromágnesség elmélete" c. előadása, Kézdy Árpád: "A rugalmasságtan és a képlékenységtan alkalmazása a talajmechanikában".

A VII. Osztály rendezésében a vitaülés keretében Freund Mihály beszámolt a Magyar Ásványolaj- és Földgázkísérleti Intézet legfontosabb témáiról.

A VIII. Osztály rendezésében: "Him állatok örökítő potenciájának meghatározása az utódok alapján", "A nyírségi kovárványos homok. Új homokjavítási rendszer."

i./ Az Akadémia tudományos osztályainak 1953. március hónapban végzett munkájáról:

Az I. Osztály Vezetősége javaslatot készített a szótárkiadás rendezésére. A Nyelvtudományi Bizottság foglalkozott az Akadémiai Nagyszótár munkálataival, megvitatta Kniezsa István könyvét. A nyelvművelő Bizottság foglalkozott a könnyűipari szaknyelv problémáival. Az Irodalomtörténeti Bizottság megvitatta a Magyar Irodalomtörténeti Társaság munkáját. Az Osztályvezetőségnek súlyos hibája, hogy a Helyesírási Bizottságnak a mai napig sincs elnöke, ez nagyban hátráltatja a munkát. Az Osztályvezetőségnek legfontosabb feladata ennek a kérdésnek mielőbbi megoldása.

A II. Osztály megkezdte Sztálin elvtárs új művének alapján a tudományos tervek módosítását. Az állandó bizottsági viták közül legfontosabbak: Ágoston: "Sztálin nyelvtudományi munkájának jelentősége a pedagógia számára", valamint Molnár Erik: "A magyar néptörténete" c. munkájának megvitatása.

A III. Osztály keretében a fizikusok felülvizsgálták a kutató intézetek és egyetemi tanszékek kutatási munkáját és ennek alapján elkészítették a fizika 1953 és 1954 évi részletes és a második öt éves tervre vonatkozó perspektivikus kutatási tervét. Az Osztályvezetőség megtárgyalta a Fizikus Bizottság javaslatát, mely a hazai fizikai kutatás és a szovjet tudomány szorosabb kapcsolatának kialakítására irányult.

A IV. Osztály Vezetősége foglalkozott Ljascsenko professzor kritikai megjegyzéseivel és több határozatot hozott a fennálló hibák kiküszöbölésére. Ezenkívül a Tihanyi Biológiai Kutató Intézet Talajbiológiai Osztályának munkáját is megvizsgálták. A tudományos kutató munka fokozott irányítása és ellenőrzése érdekében négy témakörben szekciókat szerveztek. Zárt osztályülést tartottak, melyen az osztálytitkár beszámolt az osztály első negyedévi munkájáról.

Az V. Osztály Vezetősége a Korányi Vándorgyűlés és a Sebészeti Ankét előkészítő munkálatait végezte. Az Osztályvezetőség foglalkozott a pszichiátriai kutatás helyzetével és feladataival is, valamint a Mikrobiológiai Bizottság munkájával. Az Onkológiai Bizottság Szegeden intézet ellenőrzéssel egybekötött rákkutatási kollokviumot tartott, az Élettani Bizottság megvitatta a stressz problémát.

A VI. Osztály területén az egyes bizottságok részint a beküldött jelentések, részint ellátott látogatások alapján több intézeti munkájával foglalkoztak. A bizottságok több értékes javaslatot terjesztettek különböző szervek felé, például az Energetikai Főbizottság javaslattal fordult az Országos Tervhivatalhoz, a vasutvillamosítás energetikai kérdésének értékelésére. Az Üvegtechnológiai Szakbizottság javaslatot tett az Építőanyagipari Miniszterium felé, hogy üzemi méretű kísérleteket vezessen be szulfát vizüveggel történő olvasztásra. A Földalatti Vasut Talajmechanikai és Geológiai Szakbizottsága javasolta, hogy a Fővárosi Tanácsot kérjük fel Nagybudapest geológiai térképének elkészítésére.

A VII. Osztály foglalkozik a Központi Kémiai Kutató Intézet előkészítő munkálataival. A Műanyagipari Bizottság foglalkozott a műanyagipari kutatás perspektivikus tervével.

A VIII. Osztály előkészítette a martonvásári Növénytermelési Kutató Intézet és a budapesti Állategészségügyi Kutató Intézet átvételét.

Soó Rezső osztályelnök a IV. Osztály március hónapban történt kiemelkedő rendezvényei közül felhívja a figyelmet az Országos Növényföldrajzi Térképezési Ankétra, amely a vezető szakemberek részvételével igen nagy sikerrel zajlott le. A soproni főiskola dékánja azt mondta erről az ankétról, hogy ezzel a magyar erdőgazdálkodásnak egészen új korszaka kezdődik.

Ligeti Lajos alelnök örömmel hallotta a főtitkári beszámolóban, hogy az Akadémia egészére kiterjedő részletes, áttekinthető képet adott. Javasolja, hogy ezt a beszámolási módszert rendszeresítsék és szükség esetén az Akadémiai Értesítőben közöljék le a beszámolókat.

A javaslatot az Elnökség elfogadja.

Hevesi Gyula elnökségi tag a titkos ügykezelés bevezetésével kapcsolatban kifejti abbéli véleményét, hogy az ügyek titkos kezelése nem szabad, hogy a munkát gátolja. Javasolja egy olyan tervezet készítését, amely az éberség helyes értelmezésére hívja fel a figyelmet.

Lukács György elnökségi tag esatlakozva Hevesi Gyula elnökségi tag felszólalásához javasolja egy elvi jelentőségű utasítás kidolgozását - amelyet nem kell nyilvánosságra hozni - és amelyet az egyes intézetek és intézmények megkapnának, a titkos ügykezelés helyes értelmezése tárgyában.

Osztrovszki György mb. főtitkár a felszólalásokra válaszolva megjegyzi, hogy a természetátalakító és vízierőművek létesítésével kapcsolatos tervek eddigi legsúlyosabb nehézségeit éppen az erdő és az országos anyagfeldolgozás hiánya okozta, úgyhogy kívánatosnak tartja a Természetátalakító Bizottság figyelmét erre felhívni.

A titkos ügykezeléssel kapcsolatosan megjegyzi, hogy ha messzemenően élünk azokkal a jogokkal /átminősítés, stb./, amelyeket a titkos ügykezelés szabályzata előír, akkor a titkos ügykezelés nem fogja megnehezíteni a munkát.

Elnökség Osztrovszki György mb. főtitkár beszámolóját és a hozzászólásokra adott válaszát elfogadja.

Az Orvosi Tudományok Osztálya és a Biokémiai Intézet munkájának megvitatása.

Az Osztály munkájáról szóló jelentést - Törő Imre osztálytitkár távollétében - id. Issekutz Béla osztályelnök terjesztette az Elnökség elé.

Az Elnökség összefoglalójában megállapítja, hogy a jelentés - sok hiányossága ellenére is - számos eredményről számol be.

A jelentés rámutat arra, hogy az Orvosi Tudományok Osztálya meg tudta valósítani az orvostudomány irányítását sokkal magasabb fokon, mint bármely más osztály. Kezében tartja a tudományterület legfontosabb kérdéseit, amihez nagyrészt hozzájárul részben a bizottságok jó munkája, részben a rendkívül hasznos szekció viták kifejlesztése. Ez utóbbi igen hasznos munkamódszer, ami abból áll, hogy bizonyos tématerületek legkiválóbb hazai képviselőit összehívják vitára, ami nagyon hathatós mozgatóerő a további kutatás számára. Igen értékes ujtása az osztálynak a részortfelelősök kijelölése is, ami igen jó eredménnyel járt.

A jelentés egyik legnagyobb hiányossága, hogy a tudományos eredmények ugyszólván teljesen hiányoznak belőle, ami azt bizonyítja, hogy az osztályvezetőség - alapvetően helytelenül - az Akadémiát szervező és adminisztratív szervnek tekinti.

Hiányzik a jelentésből, hogy az Osztályvezetőség foglalkozott a tudományos intézetek ellenőrzésének elvi kérdéseivel.

A pécsi egyetem meglátogatásával kapcsolatban az Osztályvezetőség nagyobb mértékben gyakorolhatott volna önkritikát.

Elnökség a javaslatokat a következő módosításokkal fogadja el:

1./ Az Osztályvezetőség dolgozzon ki részletes javaslatot lehetőleg minél több akadémikusnak a tudományszervezési munkába való bevonására és az Akadémia munkájáért való felelősségvállalásra.

Felelős: Osztálytitkár.

2./ Jelentékenyen fel kell emelni az Acta Medica, Morphologica és Physiologica jelenlegi ivszámát. A Könyv-és Folyóiratkiadó Bizottság vizsgálja meg ezt a kérdést és tárgyaljon ebben az ügyben az osztályvezetőséggel. A KFB a szerkesztőségekkel való közvetlen tárgyalás alapján állapítsa meg a feltétlenül szükséges ivszámot.

Felelős: KFB titkára.

3./ Elnökség részesítse dicséretben az Orvostudományi Dokumentációs Központ Vezetőségét kiemelkedően jó munkájáért.

Felelős: Osztrovszki György mb.főtitkár.

4./ A nem az Akadémia támogatásával készült tudományos publikációk külföldi közlése ügyében az osztályvezetőség lépjen érintkezésbe az Egészségügyi Tudományos Tanáccsal, hogy az foglalkozzék a kérdéssel.

Felelős: Osztálytitkár.

- 5./ Schulek Elemér osztályelnök a legközelebbi elnökségi ülésre tegyen javaslatot arra vonatkozólag, hogy a gyógyszerkutatással foglalkozó aspiránsok a Kémiai vagy az Orvosi Tudományok Osztályához soroltassanak be. Ennek eldöntésére szervezzen egy bizottságot.

Felelős: Schulek Elemér osztályelnök.

- 6./ Elnökség dolgozzon ki egy vezérfonalat az osztályvezetőségi beszámolók elkészítéséhez.

Felelős: Osztrovszki György mb.főtítkár.

- 7./ A kutatáshoz szükséges technikai segédszemélyzet létszámát jelentősen emelni kell. Revideálni kell a jelenleg érvényben lévő "kutató-laboráns" arányszámot és azt szakmánként is a tudományos munka szükségleteinek megfelelően megváltoztani. A programot az Egészségügyi Miniszteriummal kell megtárgyalni.

Felelős: Osztálytitkár.

- 8./ Az Elnökségnek idejében és alkalmas módon meg kell tárgyalnia az osztállyal az őt érintő kérdéseket. Meg kell gyorsítani az Osztályvezetőség felterjesztéseire a válaszok megadását. Ne forduljon elő, hogy felterjesztések hetekig, sőt hónapokig válasz nélkül maradjanak.

Felelős: Osztrovszki György mb.főtítkár.

- 9./ A vidéki tudományos központokban évenként akadémiai napokat kell rendezni, ahol az Akadémia tudománypolitikája kerül ismertetésre és megbeszélésre. A különböző vidéki centrumok jellege és fontossága szerint az Elnökségnek a különböző helyekre különböző akadémikusokat kell küldenie.

Az akadémiai napok rendezése nemcsak az Orvosi Tudományok Osztályára, hanem minden akadémiai osztályra vonatkozzék.

Felelős: Osztrovszki György mb.főtítkár.

- 10./ Az Osztályvezetőség tegyen pótlólag jelentést az Elnökség számára az osztály területén elért tudományos eredményekről.

Felelős: Osztálytitkár.

- 11./ Az Osztályvezetőség tegyen folyamatosan javaslatot azokra a nem konkrétan megjelölt javaslati pontokra /az eredeti javaslat 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 15., 16., 20., 21., 23., 24., 25., 26., 28. pontja/, amelyek az eredeti jelentésben szerepeltek és amelyeket most nem tárgyalhatott az Elnökség, mert igen általánosan voltak megfogalmazva.

Felelős: Osztálytitkár.

- 12./ Osztályvezetőség foglalkozzék a Biokémiai Intézet munkájával és erről tegyen jelentést az Elnökségnek

Felelős: Osztálytitkár.

III.

Tarján Imre, a Fizikus Bizottság titkára Elnökség elé terjesztá a fizika 1953 és 1954 évi részletes és a második ötéves tervvel vonatkozó perspektivikus tervét.

H a t á r o z a t :

Elnökség a benyújtott tervet a következő kiegészítésekkel fogadja el:

1./ Elnökség megállapítja, hogy a bemutatott terv lényeges haladást jelent az eddigi tervekhez képest, azonban a második ötéves tervre vonatkozó perspektivikus tervet csak elvi alapnak tekinti és utasítja a III.Osztály Vezetőségét, hogy foglalkozzék folyamatosan a perspektivikus tervnek részletesebb kidolgozásával.

Felelős: Osztályelnök.

2./ Tekintettel arra a körülményre, hogy az egyetemekről kikerülő fizikusok létszáma még a fizikai intézetek káderezésére sem fedezi, nem is beszélve az ipar fizikus szükségletéről, Elnökség hívja fel a Felsőoktatási Minisztérium figyelmét a fizikai oktatás fejlesztésének és a fizikus káderek megszorításának szükségességére.

Felelős: Főtitkár.

3./ Elnökség szükségesnek tartja az ipari, illetve üzemi laboratóriumok fokozott fejlesztését és megfelelő számú fizikussal való ellátását, mert komoly támogatást a fizikai kutatás, illetve a Magyar Tudományos Akadémia csak akkor adhat a termelésnek, ha a termelés színhelyén is szakemberek vannak, akik a fizikai problémák felvetésére és megállapítására alkalmasak.

Felelős: Osztályelnök és főtitkár.

4./ Elnökség az egyetemi fizikai intézetek felszereléssel való ellátásának szükségességére hívja fel a Felsőoktatási Minisztérium figyelmét.

Felelős: Főtitkár.

5./ A debreceni Fizikai Intézet működését és működési körét a III.Osztály Vezetősége vizsgálja meg.

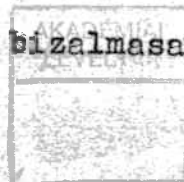
Felelős: Osztályelnök.

6./ Elnökség vizsgálja meg a III.Osztály Vezetőségének hiányos kapcsolatát egyes intézetekkel.

Felelős: Főtitkár.

7./ Jánossy Lajos akadémikus a második ötéves terv beruházási és költségvetési keretként 500 millió forintot tart szükségesnek. Elnökség ezt a keretet túlzottnak tartja és a 300 milliós keretet látja reálisnak.

8./ A fizikus tervvel kapcsolatos kérdések bizalmasan kezelendők.

Alexits György elnökségi tag megintettel arra, hogy a részletes fizikus tervben sok szó esik Van de Graaf generátorról, szükségesnek tartja bejelenteni, hogy egyik fizikai kutató intézetben az intézet maga összeállított egy 2 1/2 millió voltos Van de Graaf generátort.

H a t á r o z a t :

Elnökség kérje fel a III. Osztály Vezetőségét, hogy vizsgálja meg az elkészült Van de Graaf generátor keletkezését és felhasználásának lehetőségét.

Felelős: Főtitkár.

.....

IV.

Alexits György elnökségi tag bejelenti, hogy 45 évvel ezelőtt 1908. április 30.-án választották meg Fejér Lipót professzort az Akadémia tagjává. Javasolja, hogy az Elnökség Fejér Lipót akademikust üdvözölje jubileuma alkalmából.

H a t á r o z a t :

Elnökség úgy határoz, hogy Fejér Lipót akademikust 45 éves akadémiai tagsága alkalmából táviratban üdvözli.

Felelős: Főtitkár.

.....

a./ Kőzetmechanikai kutatások kiszélesítése.

Határozat:

Elnökség megbizsa Elnököt és Főtitkárt, hogy a kőzetmechanikai kutatások kiszélesítése érdekében elkészített javaslatban a döntést hozzák meg.

Felelős: Elnök és Főtitkár.

b./ A Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottság 1953 évi tervmódosító javaslatai.

H a t á r o z a t :

1./ Elnökség úgy határoz, hogy Alexits György, a KFB titkára a Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottság 1953 évi tervmódosító javaslatait terjessze jóváhagyás céljából elnök és főtitkár elé.

2./ Elnökség Fényes Imre: A termodinamika alapjai c. könyvből 300 példány megjelenését engedélyezi házi terjesztés céljára azzal a feltétellel, hogy az előszót a szerző írja

./.

meg, Schay Géza lev.tag hagyja jóvá. Minden példányba be kell ragasztani a könyvre vonatkozó ankét anyagát öt oldalban összefoglalva. Be kell továbbá ragasztani minden egyes példányba a hiba kijavításokat is.

Felelős: Alexits György, a KFB titkára.

c./ Elnökségi bizottságokban beállott személyi változások.

Rusznay István elnök a Pavlov Bizottság kibővítésére javaslatot tesz az Elnökségnek. A Bizottságból kivált Zádor Imre. A Bizottság titkárául nem tagot, hanem a Hivatal egy előadóját Katona Ferencet javasolja.

H a t á r o z a t :

Rusznay elnök javaslatára az Elnökség
Bárczy Gusztávot, a Gyógy-pedagógiai Intézet Kossuth-díjas
igazgatóját és
Nyirő Gyula egyetemi tanárt,
a Pavlov Bizottság tagjává választja.

.....

Rusznay István elnök bejelenti, hogy Tolnai Gábor lev.tag kéri a Könyv-és Folyóiratkiadó Bizottságban viselt tisztsége alóli felmentését. Helyette a Bizottságba az I.Osztály részéről Gyóni Mátyás lev.tagot javasolja.

H a t á r o z a t :

Elnökség Tolnai Gábor lev.tagot a KFB-ben viselt tagsági tisztsége alól felmenti, eddig kifejtett munkájáért köszönetét fejezi ki és helyette a KFB tagjául Gyóni Mátyás lev.tagot elfogadja.

Felelős: Rusznay István elnök.

.....

A jegyzőkönyvet hitelesítette 1953.május 8.-án:

Alexits György elnökségi tag és
Manninger Rezső osztályelnök.

.....

III.

Rusznyák István elnök Elnökség elé terjeszti a fizika 1953 és 1954-évi részletes és a második ötéves tervre vonatkozó perspektivikus tervet.

Tarján Imre a Fizikus Bizottság titkára bejelenti, hogy az Elnökség által kívánt határidő előrehozatala meglátszik a terv minőségén. Kifejti, hogy a tervkészítésnél a két legnehezebb szempont a klasszikus fizika művelése és az iparral való kapcsolat tervszerű fejlesztése volt.

Jánossy Lajos, a III. Osztály Vezetőségének tagja a második ötéves terv beruházási és költségvetési keretére előirányzott 300 millió forintot kevésnek tartja és az eredeti javaslat szerint 500 millió forintra javasolja korrigálni.

Rusznyák István elnök : Elnökség és illetékes szakemberek az 500 milliót soknak tartották. A 300 millió körüli összeg az, amivel reálisan számolni lehet.

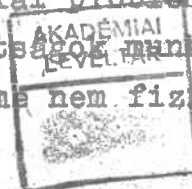
Határozat:

A fizikusok a második ötéves terv beruházási és költségvetési kereteként 500 millió forintot tartanak szükségesnek. Elnökség ezt a keretet túlzottnak tartja és egyelőre a 300 milliós keretet látja reálisnak.

Osztrovszki György mb.főttitkár megkérdezi, hogy milyen módszerekkel próbálta feltárni az Osztály az ipar és a társosztályok perspektív kutatási problémáit.

Tarján Imre, a Fizikus Bizottság titkára : A felvetett kérdéssel kapcsolatosan a Bizottság munkaprogramja három részre osztható:

- 1./ Intézetek látogatása.
- 2./ Ankétek rendezése a Műszaki Osztállyal egyetértésben. Ezen ankétek feladata, hogy a fizika területén folyó kutatások eredményeiről az ipart tájékoztassák.
- 3./ Az iparral való együttműködés érdekében az ipar vezető szakembereivel tárgyalásokat folytattak. Albizottságokat alakítottak amelyeknek feladata feltárni azokat a fizikai problémákat, amelyek az iparban felmerülnek. Az albizottságok munkája nem járt eredménnyel. A felmerült problémák zöme nem fizikai, hanem

technológiai. Több év munkája szükséges ahhoz, hogy megismerjék az üzemek, ipari laboratóriumok területét és fordítva az ipar szakemberei a fizika területét. Azok a gondolatok, amelyek eddig felmerültek az ipar területéről, a tervbe be vannak építve.

Osztrovszki György mb.főtitkár további két kérdést vet fel a Fizikus Bizottság felé:

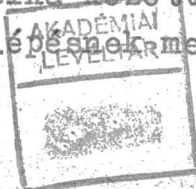
- 1./ Mi a benyomása a Fizikus Bizottságnak az ipar fizikai felkészültségét illetően?
- 2./ A második ötéves terv nagy teljesítményeivel kapcsolatos problémák egyáltalában szóba kerültek-e a tervekészítésnél vagy sem?

Jánossy Lajos akadémikus, az OV tagja javasolja, hogy keresztül kellene vinni azt, hogy fizikusok az ipari laboratóriumokban is dolgozzanak, az ipar mérnökei pedig a fizikai intézetekben. Ezt eddig megoldani nem sikerült.

Tarján Imre a Fizikus Bizottság titkára: Az iparban fizikusokban nagy hiány van. Sok olyan fizikai probléma van, amelyet ipari laboratóriumokban meg lehetne oldani. A fizika iránt érdeklődő mérnököket fel kellene deríteni, tanulmányutra külföldre küldeni. Ezek azután a fizikai problémákat helyben meg tudnák oldani. Feltétlenül az iparban, ahol a problémák felmerülnek, kell a fizikával foglalkozó mérnököknek és a fizikusoknak a problémákkal foglalkozni.

Lukács György : A műszaki értelmiségünk egy tekintélyes része a szűk értelemben prakticista, nem érti saját területének fizikai kérdéseit és ezért nem tudja a műszaki tudomány a megoldandó kérdéseket felvetni a fizikusok felé. Döntő kérdés, hogy arra neveljük az iparral gyakorlatilag foglalkozó embereket, hogy érzékük legyen, hogy meglássák a területükön felmerült nagy elméleti kérdéseket és, hogy feladatokat tudjanak adni a fizikai tudomány számára. Ez legyen a műszaki szakemberek és a fizikusok perspektivikus kérdése.

Hevesi Gyula elnökségi tag: Az ipar és a fizika közötti kapcsolat kiépítésére a tervezetben javasoltakat kezdőlépésnek megfelelőnek tartja.

Javasolja, hogy fiatal fizikusok először ipari kutatókban dolgozzanak. A kiképzési terveknel már figyelembe kellene venni az ipar számára egy bizonyos létszámot. Az Akadémia Elnöksége foglaljon állást ebben a kérdésben.

Javasolja továbbá, hogy az osztályoknak azt a feladatot kellene adni, hogy vizsgálják meg, hogy a tudományos kutatás fejlesztése arányban áll-e az ipar követelményeivel.

Kovács István lev.tag, a III.Osztály Vezetőségének tagja :

A III. és a VI.Osztály kapcsolata laza, nem ismerik egymás problémáit. Van azonban a kapcsolatnak egy szervezett formája is, amiről ~~xxxxxx~~ a Műszaki Osztály nem tud. Ez a kapcsolat azonban még nem kielégítő és a KFKI ezen kapcsolatokat tovább kívánja fejleszteni.

A terv első oldalán szereplő Magyar Tudományos Akadémia Atommagkutató Intézet elnevezését és feladatkörének meghatározását aggályosnak tartja. Ebben a kérdésben a III.Osztály Vezetősége még nem foglalt állást és ezért kéri, hogy ezzel kapcsolatosan egyelőre az Elnökség ne döntsön.

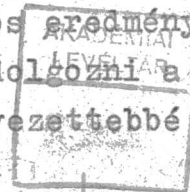
A beruházási és költségvetési rész a terv leggyengébb része. A beruházási részt nem tartja reálisnak.

Jánossy Lajos akadémikus felhívja az Elnökség figyelmét arra, hogy Tarján Imre titkár munkáját nem lehet társadalmi munkában elvégezni, munkájához segítséget kell nyújtani.

Osztrovszki György mb.főtítkár: Az ipar fizikus szakemberek hiánya miatt nem tudja megfogalmazni saját fizikai problémáit, a fizikusoktól pedig nem lehet várni, hogy kihámozzák az egyes iparágak fizikai problémáit. Üzemeinkben hiányzik a tudományos fizikai apparátus.

Javasolja az 1953- 1954 évi terv elfogadását a debreceni intézet kivételével. A második ötéves tervre vonatkozó perspektivikus tervet pedig javasolja kiegészíteni az alkalmazott fizikai és az ipari intézetekkel való kapcsolat részeknél.

Meg kell vizsgálni, hogy milyen módon lehetne Szovjetunió és a népi demokráciák segítségét felhasználni a felmerült problémáknál. Egyik hiányosság nálunk az is, hogy a tudományos eredmények alkalmazása sokszor éveket késik. Alaposan ki kell dolgozni a népgazdasággal kapcsolatos kérdések problémáit és szervezettebbé kell tenni a fizikai kutatást.

Novobátzky Károly elnökségi tag indítványozza, hogy kézbe kellene venni az egyetemek felszerelésének ügyét. El kellene látni az egyetemi intézeteket atom és atommag eszközeivel. Egy üzemet kellene létesíteni, amely tömeggyártással ilyen eszközök gyártására térne rá.

Alexits György elnökségi tag : A benyújtott javaslat jelentékeny haladást jelent s különösen Tarján Imre titkárnak komoly érdemei vannak a javaslat elkészítése terén.

~~El~~hangsúlyozza, hogy az Akadémia szükségesnek tartja a nagyipari üzemek tudományos laboratóriumainak felfejlesztését.

A káderkérdéssel kapcsolatban az Akadémia feladata, hogy felhívja a Felsőoktatási Minisztérium figyelmét arra, hogy az alkalmazott matematika és a fizikusképzés kádereinek szűk kerete honnan származik. A Felsőoktatási Minisztérium a felvételeknél nem biztosítja az arányszámot, nem terveznek. Megfelelően megindokolva a FOM előtt fel kell tárni a fizikusképzés helyzetét. Az indokolás elkészítésével javasolja a III. Osztályt megbízni.

A debreceni intézet ügyét a Fizikus Bizottságnak még nagy gonddal meg kell tárgyalnia.

A részletes tervben sok szó esik Van de Graaf generátorról. Meglátogatott egy egyetemi intézettel kapcsolatosan működő fizikai kutató intézetet, ahol legnagyobb meglepetésére egy 2 1/2 millió voltos Van de Graaf generátort látott, amelyet az intézet maga állított össze. A Fizikus Bizottság nem tudja a jelen helyzetet felmérni, nem készíthet reális tervet, ha nem tudja, hogy mi van az országban és min dolgoznak az egyes intézetekben. Elkészült egy nagy műszer, amiről az ország vezető fizikusai nem is tudtak.

Javasolja, hogy az Elnökség a perspektivikus tervet elvi alapnak fogadja el és egyben utasítsa a III. Osztály Fizikus Bizottságát, hogy a tervben található hiányosságokat derítse fel, ~~megfektessen~~ s a hiányosságok alapján a tervét megfelelően egészítse ki, ill. dolgozza át.

Rényi Alfréd osztálytitkár kifejti, hogy a Fizikus Bizottság a tervekészítésnél hogyan használta fel az Elnökség által megadott szempontokat. A klasszikus fizika művelését előtérbe kell helyezni. Ennek a szempontnak az érvényesítése történt meg a legkevésbé. Ezzel kapcsolatosan kevés volt a konkrétum. Külön intézetet létesíteni a klasszikus fizika számára káderhiány miatt irreális volna. Véleménye szerint elsősorban fontos az elméleti fizika kapcsolatának fejlesztése az iparral. - Helyesli a "Tanácsadó szolgálat" megindítását.

Tarján Imre, a Fizikus Bizottság titkára : Az elkészített tervet a fizikusok végre akarják hajtani. Meg kell azonban mondania, hogy komoly káderproblémáik vannak. Folyó évben 40, jövőre 50 fizikus végez. Szükségesnek tartja, hogy az Akadémia vesse fel a kormányzat felé a fizikus káderképzés kibővítésének szükségét.

Javasolja továbbá felvetni a kormányzat felé az egyetemi intézetek munkájával kapcsolatos helyzetet is. A tanszemélyzet nem tud kutatni, nem tud a problémákkal foglalkozni, súlyos szervezési problémákkal állanak szemben.

Alexits György elnökségi tag által felvetett Van de Graaf generátorral kapcsolatban megjegyzi, hogy ezen kérdés mögött az rejlik, hogy a Vacuumtechnikai Intézet viszonya a Fizikus Bizottsághoz nem tisztázott. Ugyanez a helyzet áll fenn az Egyesült Izzó Híradástechnikai Kutató Intézetével is. Nem tudja a Bizottság, hogy mennyiben van joga felülvizsgálni ezen intézetek kutatási tervét.

Rusznayk István elnök megelégedettségét fejezi ki azért a nagy munkáért, amelyet az Osztály és különösen Tarján titkár végzett a fizikus terv elkészítésével kapcsolatban.

A tervnek hiányossága elsősorban a klasszikus fizika terén van. Hogy a klasszikus fizika ápolása az Elnökség javaslatával szemben meglehetősen formális, annak kétségkívül káderokai vannak. Azonban ha az Osztályvezetőség illetőleg a Fizikus Bizottság a tervet konkrétan ki fogja dolgozni, akkor ~~még mindig~~ alkalom nyílik arra, hogy a klasszikus fizika helyzetét és jövőjét gondosabban megvizsgálják s meg fogják találni a megfelelő megoldást a klasszikus fizika ápolására is.

Javasolja, hogy az Elnökség fogadja el elvi alapul ezt a tervet az alábbi kiegészítésekkel és azzal, hogy felkéri az Osztályvezetőséget, foglalkozzék folyamatosan a tervnek részletesebb kidolgozásával. Elnökség pedig amint a költségvetéssel kapcsolatban konkrét felvilágosítást tud adni, azt az Osztályvezetőséggel és a Fizikus Bizottsággal közölni fogja.

Azokat a részeket, ahol a Debreceni Magyar Tudományos Akadémia Kísérleti Atommagkutató Intézete szerepel, azt a tervből törölni kell. Az intézet csak úgy szerepeljen mint a Debreceni Fizikai Intézet és, hogy az intézet mivel fog foglalkozni, azt az Osztályvezetőség még meg fogja tárgyalni.

1./ Tarján Imre, a Fizikus Bizottság titkára a felmerült javaslatokat a tervbe dolgozza be. A Fizikus Bizottság mérje fel a helyzetet és elemezze ki azokat a területeket, ahol a fizikusok az iparral való kapcsolatban találkoznak. Ennek a szövegét Hevesi Gyula elnökségi tag és Tarján Imre bizottsági titkár fogalmazzák meg.

2./ Hivjuk fel a kormányzat figyelmét arra, hogy nagy létesítmények mellett meg kell találni a módot tudományos laboratóriumok felállítására, ahol a komoly fizikai kutatások elvégezhetőek lesznek. Felkéri Alexits György elnökségi tagot, hogy ezt a részt fogalmazza meg.

3./ A Felsőoktatási Minisztérium figyelmét hívja fel az Akadémia arra, hogy a jövő fejlődése szempontjából milyen akadály lesz az, ha a káderek nem lesznek előre be-tervezve. A matematika és fizika káderfejlesztési tervét tárgyalja ~~nyja~~ a Felsőoktatási Minisztérium az Akadémia III. Osztályának Matematikai és Fizikai Bizottságával, továbbá az Akadémia Műszaki Osztályával.

4./ A fizikai oktatás fejlesztése és az egyetemi intézetek felszereléssel való ellátása a Felsőoktatási Minisztérium feladata, azonban erre is hívja fel az Akadémia a FOM figyelmét. Segítséget tud nyújtani az Akadémia, de a kérdést megszervezni és anyagilag biztosítani az Akadémia nem tudja.

5./ Elnökség kérje fel a III. Osztály Vezetőségét, hogy vizsgálja meg a Van de Graaf generátor keletkezését és felhasználásának lehetőségét.

6./ Elnökség vizsgálja meg a III. Osztály Vezetőségének hiányos kapcsolatát egyes intézetekkel.

7./ A fizikus tervvel kapcsolatos kérdések bizalmasan kezelendők.

L. J. v. 5.

